

Олга Рељић

СЕДАМ КЊИГА О СМРТИ ЗА ДЕЦУ

У тренутку док сам седела у библиотеци наше мале вароши надомак Београда и прелиставала књиге које ће ми помоћи да напишем овај текст, појавио се наш свештеник да посети своју другарицу из детињства, библиотекарку, и заподенула се прича о теми коју истражујем. Причају ми тако њих двоје како је он још као мали знао да ће постати поп, а најомиљенија игра им је била да сахрањују њене лутке. Неке од тих лутака су још увек закопане у башти наше библиотекарке, а он је данас један од оних попова који у тешким тренуцима знају да донесу утеху и спокој. Можда је томе допринела чињеница да се бавио том тематиком од малих ногу.

Смрт је саставни део живота одраслих, и то што смо старији у све већој мери. Али смрт је и саставни део дечијих живота. Сваке године хиљаде и хиљаде деце изгубе оца или мајку, неку драгу особу, друга или другарицу или се и сами кроз некакву тешку болест суочавају са смрћу. Како разумети њихова осећања и мисли? Како разговарати с таквом децом? Где пронаћи утеху, објашњење за страхове? Како им помоћи да прођу кроз тај тежак период живота?

Многе одговоре на ова питања можемо наћи у књигама. Читајући их, дете схвата да се расанак од драге особе не дешава само њему. Да је то нешто кроз шта сви пролазимо и да се разговором и размишљањем о тој теми страх и туга боље подносе и полако прелазе у моћ да наставимо са животом и после тог искуства. У свом истраживању пронашла сам различите приступе овој теми. Овде вам представљам избор од седам илустрованих књига за децу и младе које су на мене оставиле утисак:

*

Књига шведске ауторке Марије Фарм (Maria Farm), „Књига туге – за све оне који су некога изгубили“ (Sorgboken – för dig som förlorat någon) написана је у форми саветника.

Тематизоване су све фазе кроз које пролази дете када му неко умре, како објаснити и разумети смрт, како проћи кроз период туге, шта се од туге може научити, па све до савета како наставити даље.

Све је написано веома лако разумљивим језиком. Књизи се више пута може враћати, а илустрације Бјанке Шалбург (Bianka Schaalburg) помажу да нам књига прирасте за срце и да је увек изнова радо држимо у рукама.

Веома симпатична сликовница шведског аутора Улфа Нилсона (Ulf Nilsson) и илустраторке Еве Ериксон (Eva Eriksson) „Све мале мртве животиње“ (Alla

döda små djur), подсетила ме је на оног нашег свештеника с почетка текста. У њој дечак и девојчица налазе мртвог бумбара и одлучују да га сахране у шуми уз надгробни крст, цвеће и посмртни говор у форми стихова које су специјално за ту прилику смислили.

Затим проналазе мртвог миша при чијој сахрани им се придружује и девојчицин млађи брат. После тога они одлучују да отворе фирму за најбоље сахране на свету.

Следе сахране хрчка, угинулог љубимца њихове другарице, старог петла из комшилука, три харинге из фрижидера, жежа кога је неко на путу прегазио... свака сахрана је подразумевала поворку, цвеће и

стихове посвећене баш тој смрти: „од нас си отишла у ово лепо вече, у смрти ти желимо много среће“.

Полако се у шуми оформило право мало животињско гробље, а они су сахрањивали док није пао мрак, разговарајући о смрти и размишљајући о њој. А шта су радили сутрадан? Сутрадан су се играли нечег другог...

*

У причи „Баџерови опроштајни поклони“ (Badger's Parting Gifts), британске ауторке Сузан Варли (Susan Varley) растужени пријатељи старог јававца Баџера се после његове смрти опраштају са њим.

Лисац, зечица, кртица и жабац се састају испред његове јазбине у шуми покривеној снегом, и свако

60 прича о томе шта је са Баџером доживео и по чему ће га памтити. Жабац је од њега научио клизање на леду, кртица сецкање фигура од папира, лисац да везује кравату, зечица да пече најлепше колачиће.

Док су они разговарали о томе како је јазавац био добар друг и како је лепо било познавати га, у шуми је полако копнио снег.

Зраци сунца су лагано отапали и њихову тугу, а оно што је остало су лепе успомене и захвалност за то што је постојао и био им пријатељ.

*

Мало перо (Petite Plume), у слободном преводу - птичица, ауторке Кристин Ертсен (Kristien Aertssen) прича нам причу о баки Мадлен која много воли птице, храни их са својом унуком и чак зна да опонаша

њихов цвркут тако добро, да је дека из милоште зове „моје мало перце“ или „птичице“.

Бака се разболи и на смрти обећа дека да ће се, кад буде умрла, вратити у облику птице, да га посети.

Унука и дека проводе целу зиму тужни. Дека је усамљен и не прича ни са ким.

А онда с пролећем и цвркутом првих птица он се буди из туге и креће у потрагу за оном птичицом која је обећела да ће га посетити. За својом Мадлен.

Унука и дека настављају да хране птице и да живе са лепом успоменом на баку.

Прича која греје срце.

*

Сликовница немачког аутора и илустратора Волфа Елбруха (Wolf Elbruch) под називом „Патка, смрт и тулипан“ (Ente, Tod und Tulpe) намењена је нешто старијој деци и одраслима. Већ при првој сцени прође вас језа јер се једној веома симпатичној патки смрт шуња иза леђа. Патка то примећује и започиње разговор с њом.

У том чудном дијалогу, смрт непрестано прати патку и одговара на њена питања. Зашто је прати, да ли патке када умру седе на облаку и посматрају свет одозго, и да ли је тачно то што неке патке причају да ће после смрти бити печене у паклу? Патка се полако навикава на ту чудну пратњу и прихвата је као неку врсту пријатеља. Оне се заједно пењу на дрво, купају у бари, седе у трави.

После неколико недеља питања је све мање, почиње да дува хладан ветар и да пада снег, а смрт једног јутра проналази патку мртву, нежно је односи до реке и пушта да је вода носи.

Тада видимо да је и смрт тужна јер је изгубила пријатељицу патку. Али, такав је живот...

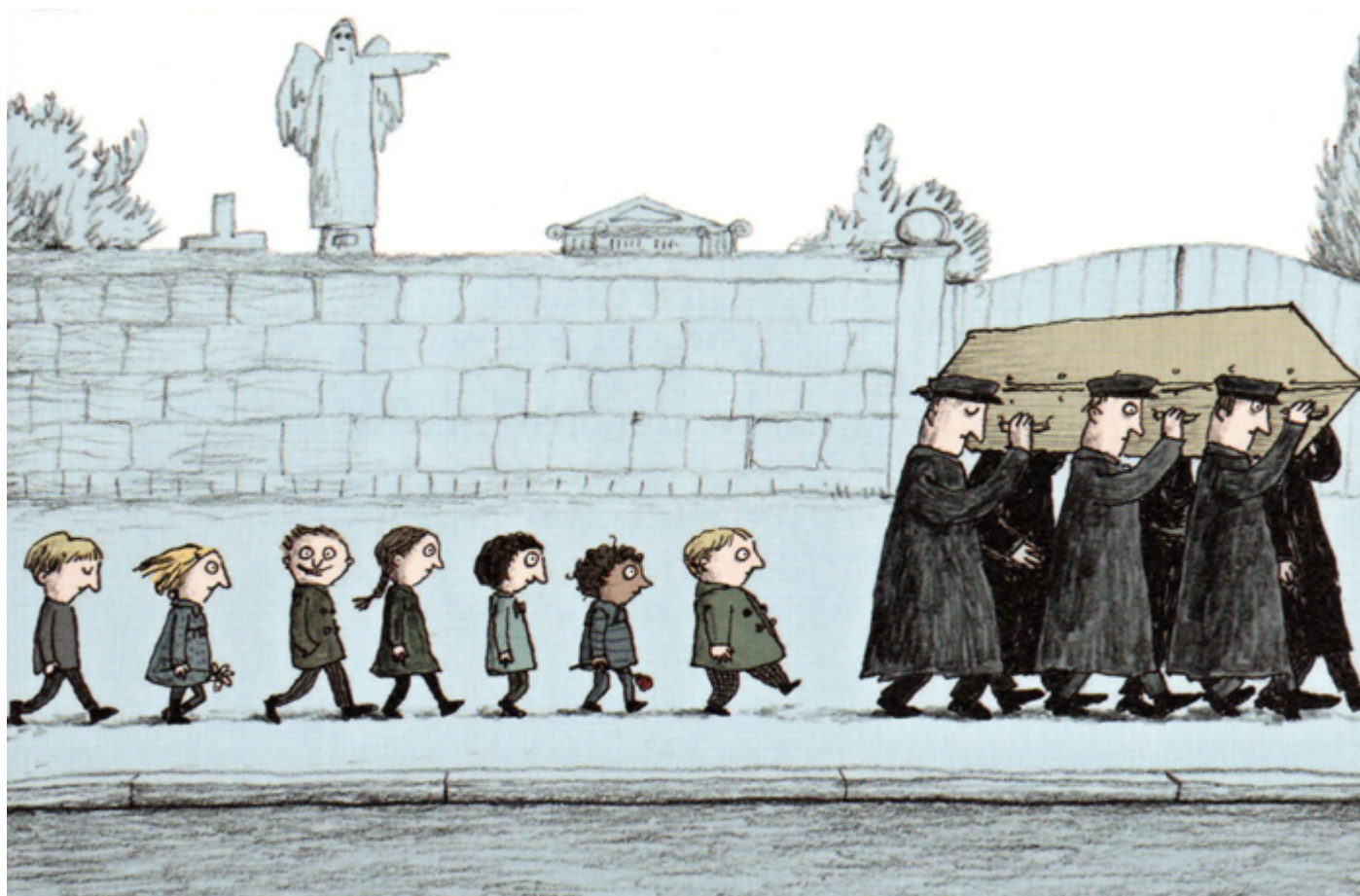
*

„Сва деца, абецеда злурадости“ (Alle Kinder, ein ABC der Schadenfreude) је књига у стиховима настала из руку брачног пара Анке Кул и Мартин Шмиц-Кул (Anke Kuhl, Martin Schmitz-Kuhl) инспирисана, могло би се рећи, политички некоректним стиховима дечијих игара. Сећате се „Ђораве баке“? „Водим баку на пазар, да је продам за динар, иди бако куда знаш, мени више не требаш.“ У сваком стиху се појављује име једног детета по абецедном реду, а том детету се деси нека страшна ствар. Анегрет је ушла у базен са пиранама, Фрица је ударио гром (блиц).

Неке од тих ситуација су врло сурове и само веома чист дечији ум пун фантазије прихвата их кроз хумор. „Сва деца стоје на литици. Само не Петар – јер је закорачио још метар.“

Затим: „Сва деца иду на гробље. Само Хаген не – јер њега носе.“

На неки начин су ови стихови подстицај деци да не морају да буду увек послушни. Да је шала дозвољена и код најозбиљнијих тема као што су несрећа и смрт.

Још једна изузетна књига за децу о теми смрт долази нам из Шведске под насловом „Књига мртвих“ (Dödenboken) ауторке Перниле Шталфелт (Pernilla Stalfelt) а у њој читамо одговоре на многа питања о смрти. Као прво, читамо како је смрт јако тешко разумети и кад си велики, а камоли кад си мали. Како изгледа мртавац? Где одлазимо кад умремо?

Постоје разна гледишта и многа су приказана и с лакоћом објашњена у овој врло духовитој сликовници. Како замишљамо Бога? Да ли нам се мртви враћају у облику птице или можда цвета?

Да ли постају вампири или духови? Како се одвија сахрана?

Како се различите културе брину о својим мртвима?

Зашто свако тугује на свој начин? Како их се сећамо и негујемо успомене на мртве? Једна врло топла и драга књига.

Завршава се „Песмом одозго“ а и ја ћу овај текст завршити том песмицом и надом да сам успела да пружим још неколико аргумената тези да је књига човеков најбољи пријатељ:

Песма одозго

На облаку седим ја
и певам на уста сва
плаво небо свиђа ми се
а звезде смеће ми се

Слободан, ал нисам сам
лебдим куда желим
све са татом и са деком
и са псићем белим

ЧИТАЈТЕ И ФАМУ!

После више месеци динамичног рада на новој публикацији студената Факултета музичке уметности у Београду, пред Вама је **ФАМА – Факултетска музичка артија!** У реализацији овог издања учествовали су студенти са различитих одсека са намером да заједничким снагама представе факултетска музичка дешавања и све оно што је 'око' њих. На преко 80 страна у електронском формату доносимо студентске интервјуе, вести о разним догађајима, анализе музичких феномена, актуелности, плејлисте, мимове... адамо се да ће ови садржаји инспирисати читаоце и будуће ауторе, те подстаћи дискусију и покренути бројне нове теме! Уживајте!

Публикација је доступна на сајту Факултета, на страници посвећеној електронским издањима Центра за издавачку делатност ФМУ

Странице из часописа, са фотографијом Изабеле Милановић (*Труба*, аналогна фотографија)

ФАМУ је дизајнирала Уна Младеновић, студенткиња четврте године модула Графички дизајн на Факултету примењених уметности, а издање кресе илустрације и фотографије Изабеле Милановић, Мионе Рацић и Бојана Завишина, као и радови студената Факултета ликовних уметности.